

ȘANTIERUL ARHEOLOGIC DELEȘTI-CETĂȚUIA, JUD. VASLUI

RUXANDRA ALAIBA, TAMILIA MARIN

Observația lui Alexandru Zub potrivit căreia „Problemele mari ale istoriografiei se regăsesc oarecum în fiecare microzonă. Diferă doar nuanțele, accentele, strategiile cercetării. Cum să le cuprinzi pe toate convenabil?”¹, prin „integrarea cercetărilor arheologice istoriografiei”², poate fi acceptată și pentru cunoașterea complexului cultural eneolitic Cucuteni-Tripolie.

Fiecare punct investigat, fie și numai printr-un sondaj arheologic, precum cel de la Delești-Cetățuia, poate fi supus interogărilor prin problemele specifice culturii. Demersul se bazează, în primul rând, pe publicarea integrală a informațiilor existente, într-un raport definitiv al cercetărilor.

1.1. Stațiunea Delești-Cetățuia se află la circa 1 km nord-vest de satul Delești, comuna Delești, jud. Vaslui, pe un platou ce se detașează din dealul Deleștilor (fig. 1). Locul, apărat natural la nord și nord-est de bahnă, este accesibil dinspre sat. Stațiunea a fost descoperită de noi în 1987, în timpul cercetărilor de teren realizate pe valea Racovei. În marginea de nord-est a platoului dealului Deleștilor, într-o zonă supusă permanent alunecărilor de teren, Familia Marin a realizat, în anul 1989 sondajul arheologic ce face obiectul acestui studiu.

1.2. Investigațiile au început prin deschiderea a cinci secțiuni (fig. 2/1), cu aceleași lățimi (S I-V = 1,5 m), dar cu lungimi diferite (S I-II, IV-V = 10 m; S III = 6 m), uneori cu casete între ele. Secțiunile II, IV-V au fost trasate paralel, la distanțe de 0,5 m, respectiv 4 m, secțiunea I la 8,25 m sud-est de secțiunea V și secțiunea III la 7 m nord de a-IV-a. În total s-au săpat 77 m². Stratigrafia, urmărită de sus în jos, începe cu un sol vegetal negru-cenușos, de circa 0,25-0,30 m, după care urmează altul de culoare mai deschisă, brun-cenușiu, cu diferite pigmentații, între 0,30-0,45/0,60 m, în care se află, la mică adâncime, depunerile unei așezări cucuteniene. În perimetrul săpat nu este decât un singur nivel de locuire. Urmează solurile brun-argilos și argilos, sterile din punct de vedere arheologic (fig. 2/2). Aflată la mică adâncime, așezarea cucuteniană a fost afectată în parte de lucrările agricole.

Între metri 3,70-7, pe S I, s-au surprins aglomerări de materiale ce indicau posibilitatea existenței în apropiere a unei locuințe, fapt pentru care s-a deschis o casetă de la M 3,50 la 7,50, cu lățimea de 2 m. În acest perimetru au apărut fragmente ceramice, câteva de la vase mari de provizii, o unealtă de silex, un fragment de polonic și bucăți de lipituri de la pereți (fig. 3/1, 10; 8/6; 10/6; 11/2). Din cauza timpului nefavorabil, locuința nu s-a cercetat integral.

Alte concentrări de cioburi pe nivel au apărut pe S II (fig. 9/2, 5) și pe S IV. Între piesele găsite aici menționăm un disc de lut, fragmente de la o figurină zoomorfă, un polonic, resturi osteologice (fig. 3/6, 9; 7/1-2; 10/9; 11/1).

Pe S V, între metri 5-8, spre partea de sud a secțiunii, la o adâncime de peste 0,35 m, s-a descoperit o altă aglomerare de cioburi, câteva fragmente de la o vatră, lipituri

¹ Al. Zub, *Istorie și finalitate*, București, 1991, p. 70, 90.

² J.-B. Duroselle, *La connaissance actuelle du passé*, în *Revue des sciences morales et politiques*, Paris, 139, 1984, I, p. 8 și urm.

arse de la pereți, pietre și oase de animale, ce au indicat prezența în apropiere a altui complex de locuire. Din aceeași suprafață mai provine și un vas întregibil și altele fragmentare, unele pictate (fig.4/1-2; 9/1, 3), bucăți de chirpic între care câteva fațetate, o parte dintr-o rășniță, un împungător de corn (fig.3/5, 11) și un tub, probabil de foale. Adâncimea mică a podelei locuinței nu marca baza stratului de cultură al așezării Cucuteni A, ce era mai jos. O situație similară a fost semnalată la Traian-Dealul Fântânilor, în sistemul de construcție al locuințelor 1 și 2³. În genere, nivelul podelei, cu platformă sau fărâ, se află ușor deasupra nivelului de călcare cucutenian. Situația stratigrafică a fost întâlnită și în alte stațiuni din Podișul Bârladului, la Dumești-Între Pâraie, Chetrești-Pe Deal, dar și în alte zone geografice, la Hăbășești-Holm⁴ ș.a.

Între M8-10 a apărut o mică alveolare, cu h = 50-60 cm, măsurată pe nivelul antic de călcare, în care s-au găsit mai multe fragmente ceramice, între care o parte din gura unui chiup cu gâtul acoperit interior și exterior cu slip de culoare roșie, baza și o parte din corpul unui vas de provizii barbotinat (fig.4/2).

2.0. Inventarul destul de sărac, include totuși principalele categorii de materiale.

2.1. Materiale de construcție. S-au recuperat și câteva bucăți de chirpic, degresate cu resturi vegetale, de la pereții locuințelor, cu o parte fețuită și alta cu urme de nulele.

2.2. Unelte. În această campanie s-au descoperit: două gratoare din silex, unul pe lamă și altul pe așchie, cu urme de prelucrare pe una din laturi (fig. 3/2-3); un topor de mamă (fig. 3/3), o formă ușor alungită, cu secțiunea transversală plan-convexă și cu tăișul ușor mai lat în raport cu ceafa; un frecător și o parte dintr-o rășniță (fig. 3/11); două împungătoare de corn (fig. 3/4-5), rupte din vechime; câteva fragmente de polonice, unele acoperite cu culoare roșie (fig. 3/7; 10/6, 9). De asemenea, s-a găsit și un fragment de la o așă numită *sufătoare* tronconică, prevăzută interior cu un canal prin care trecea aerul în cuptor⁵.

2.3. Plastică. Menționăm doar un picior de statueta feminină, acoperit cu incizii scurte (fig. 3/6), o figurină zoomorfă (fig. 3/8) și un disc concav de lut, lucrat din pastă nefrământată bine (fig. 3/9).

3.0. Ceramica. Conform tipologiei clasice de ordonare a acesteia, pentru Delești-Cetățuia se pot menționa cele două mari categorii specifice culturii Cucuteni. Prima, nepictată, axiologic situată în plan secundar în raport cu ceramica pictată, numită uzuală, cu speciile prăfoase și poroase. A doua, ceramica principală, pictată, de bună sau foarte bună calitate, pe baza căreia, prin analiza stilului pictural, s-a datat așezarea în subfaza Cucuteni A_{3a}, caracterizată în principal prin pictura tricromă cu motive acoperite cu alb sau roșu etalat, conturate negativ prin delimitarea lor cu negru din fondul vasului.

Categoriile ceramicii secundare, uzuale, nepictate, cuprind formele ceramicii poroase și prăfoase (fig.4-7; 12-13).

³ H. Dumitrescu, V. Balan, A. Dăscălescu, I. Dragomir, C. Mateescu, *Șantierul Traian*, în *SCIV*, IV, 1-2, 1953, p. 50-51.

⁴ V. Dumitrescu, H. Dumitrescu, M. Petrescu-Dimbovița, N. Gostar, *Hăbășești, monografie arheologică*, București, 1954, p. 117 și urm.

⁵ M. Brudiu, *O străveche inovație tehnică - foalele - descoperită la Crasnaleuca, comuna Coțușca, județul Botoșani*, în *Hierarșus*, VI, 1986, p. 7-8, fig. 1.

⁶ A. Nițu, *Formarea și clasificarea grupelor de stil AB și B ale ceramicii pictate Cucuteni-Tripolie*, în *AI/II*, 1984, Supl. V, p. 14-15.

3.1. Ceramica poroasă (fig.4/2, 5; 5/4-6, 8-9; 6/2), modelată din pastă degresată cu nisip de granulație mare, pietricele, fragmente de calcar, arsă oxidant sau neuniform, a fost uneori acoperită cu barbotină⁷, alteori lustruită sau decorată cu alveole (fig.5/4; 6/2), striuri (fig.5/5) sau vopsită cu culoare albă și/sau roșie (fig.5/4). Pe corp apar ades torți și proeminente. Acoperirea cu culoare este specifică și fazei Precucuteni III și aspectului cultural Stoicani-Aldeni, dar mai ales ceramicii complexului Cucuteni-Tripolie. Între forme menționăm mai ales castroanele și vasele de dimensiuni medii și mari, în special chiupurile.

3.1.1. Castroane. Două vase, arse cărămiziu-cenușiu, se disting prin buzele mai îngroșate (d=18; 32 cm). Două castroane au pereții finisați neglijent, unul are corpul semisferic (fig. 5/6; 14/7d; d=29 cm), altul tronconic (fig.5/8; 15/2b; d=29,5 cm). Pe alte două castronașe cu pereții mai subțiri, lucrate dintr-o pastă cu pleavă, s-au păstrat în interior urme de culoare roșie (d=12; 16 cm).

3.1.2. S-au găsit și fragmente de *chiupuri*, dintre care unul decorat cu barbotină, ordonată în șiruri aproximativ paralele, verticale sau ușor oblice, prevăzut cu apucători (fig.4/2, 5; 5/9; d_{baza}=27; 29; 13 și 34; 40 cm). Amintim și fragmentele de vase de dimensiuni mici sau medii, pictate exterior cu alb (d_{baza}=14 cm), prevăzute cu torți sau cu simple proeminente (d=12; 18 cm). Un exemplar are corpul ușor carenat pe mijloc (d_{baza}=24; 29,5; 30 cm).

3.2. Ceramica prăfoasă, în pastă cu degresanți de granulație mai mică, nisip, mai puțin pietricele, a fost arsă în nuanțe cărămizii, rar brun-cenușii sau cu pete cenușii, uneori decorată cu șiruri de alveole, proeminente sau protuberanțe și ades prevăzută cu tortițe. Câteva forme au pereții exteriori, uneori și interiori acoperiți cu culoare. Vopseaua se aplica tectonic la exterior, interior sau pe tot vasul. Se poate observa cum tușele de penel au lăsat, pe suportul format din peretele vasului, mici urme neacoperite cu culoare⁸. Ades, părțile vopsite se și lustruiau. Formele sunt numeroase: pahare, boluri, castroane, străchini, talere, cratere, capace, suporturi și vase cu suport sau vase prevăzute sub gât cu o șanțuire, cu corpul bombat.

3.2.1. Pahare. Tipul cel mai frecvent are profilul în S, cu deschiderea gurii apropiată de diametrul maxim, buza înclinată și gâtul scurt, baza dreaptă (fig. 6/3, 8; 8/2, 6; 14/1a, 2b; d=12; 6; 18 și cu d=10; 14 cm). Altele au gura mai largă (fig. 4/3; 6/1; 14/2a; d=8,7; 16 cm). Fragmentele păstrate (d=12; 14; 16; 20 cm), provin mai ales de la exemplare de dimensiuni medii. Semnalăm și tipul cu gâtul mai îngust, buza nemarcată (fig. 8/3; 14/1b; d=9; 12,5; 16; 18 cm).

3.2.2. Boluri. Unul de dimensiuni mai mari și unul mai mic, au fost acoperite cu culoare roșie (fig. 8/4; 9/4; 14/7a, c; d=24; 12 cm). De cele mai multe ori pasta este foarte fină (fig.7/3, 12; 14/7b; d=12; 9; 18 și 12; 14 cm). Câteva părți de corp pot fi legate de acest tip (d=8,5; 24 cm).

3.2.3. Castroane. Din pastă prăfoasă s-au modelat forme cu buza răsfântă, gâtul marcat și corpul rotunjit (d=14; 18; 22; 24 cm). S-au reconstituit și vase acoperite cu

⁷ În cultura Gumelnița apar forme acoperite cu barbotină neordonată și cu barbotină dispusă geometric în vârci oblice ordonate pe gâtul și corpul chiupurilor, oalelor și al cratițelor, în A₂, la Măriuța, vezi M. Șimon, **Importurile Stoicani-Aldeni din așezarea gumelnițeană de la Măriuța, jud. Călărași**, în *CCDJ*, XIII-XIV, p. 33, nota 21.

⁸ Realizarea desenelor a urmărit și surprinderea acestei particularități (fig. 8-9), pe care nu am mai remarcat-o alături de clar pe loturile ceramice din alte stațiuni.

culoare roșie, prevăzute cu torți mici sau late (fig. 9/6; 12/2; 14/4c, 6c; $d=19,5$; 20 cm). Mai numeroase sunt castroanele tronconice, cu pereții ușor arcuți (fig. 7/4, 6-8; 15/1a-c, 2a; $d=25,5$; 18; 30; 20; 17,5 cm) și castronașele, unul cu o perforare pe margine, altele cu proeminente și decor alveolat (fig. 4/4; 5/2; 8/1; 14/5a, 6a-b; $d=10$; 14; 12 cm) sau tortițe (fig. 8/5; 14/5b; $d=14$; 12,2 cm). La aceste forme întregibile adăugăm fragmentele ($d=18$; 5x19; 4x20; 24; 30 cm), dintre care unul, descoperit în S I, provine de la un vas cu protome cornute. Câteva castroane, arse brun-cenușiu, au fost modelate dintr-o pastă cu mult nisip ($d=2 \times 18$; 30; 34 cm).

3.2.4. Străchini. Două exemplare, cu proeminente pe umăr, au pereții aplocați exterior (fig. 5/7; 7/1; 14/4a-b; $d=8$; 17 cm).

3.2.5. Talerele au de obicei pereții foarte înclinați și interior urme de culoare. Două fragmente se apropie de forma unor farfurii (fig. 5/1; 15/3a; $d=23$; 24 cm). Unele au fost acoperite cu roșu (fig. 9/1-3; 15/3b-d; $d=24$; 34; 34; 27 cm), altele probabil nu au păstrat culoarea ($d=16$; 2x18; 20; 2x30; 34 cm).

3.2.6. Craterele nu sunt prea numeroase. Apar forme cu pereții subțiri sau mai groși, acoperiți exterior cu roșu (fig. 6/9; 14/3; $d=30$; 22; 24; 26; 2x28; 30 cm), între ele și unul cu gâtul ușor înclinat interior ($d=25$ cm).

3.2.7. Capacele aveau butoane masive (fig. 6/10; $d=3,2$ cm). Nu excludem posibilitatea ca o parte din castroane sau pahare să fi fost folosite drept capace.

3.2.8. Suporturile și vasele cu suport nu s-au păstrat întregi. Mai bine conservate sunt un fragment de la un taler cu suportul ușor bombat (fig. 6/5; 15/4; $d=20$); un taler a cărui suport s-a rupt din vechime ($d_{baza}=30$ cm); un vas cu suport; două fragmente de la o mică fructieră și două cioburi de la piciorul acestora (fig. 6/4, 7; 15/5; $d=25$; 2x18; $d_{perf}=3,5$ cm). Alte fragmente provin de la picioare de mărimi diferite ($d_{bazi}=14$; 15; 16; 18 cm).

3.2.9. Vase prevăzute sub gât cu o șanțuire, cu corpul bombat. Două exemplare, de dimensiuni relativ mici, au fost modelate din pastă bună, cu pereții subțiri, nu au fost pictate sau pictura nu s-a conservat, un al treilea are dimensiuni mijlocii ($d=2 \times 16$; 22 cm).

3.2.10. Fragmente diverse. S-au păstrat: buze cu pereții subțiri, ades vopsite cu roșu (fig. 5/3; $d=2 \times 12$; 20; 3x30 cm); fragmente de torți (fig. 7/5, 9); baze (fig. 5/9; 7/2, 10-11; 9/5; 10/5; 11/3; $d=13$; 11; 9; 16,5; 9; 12; și 5; 7; 8,5; 10; 11,5; 13; 19 cm) și un fragment perforat (fig. 4/1).

3.3. Categoriile ceramicii principale dețin numeric locul cel mai important. Predomină ceramica pictată tricrom, pe fond alb, cu benzi albe, rezervate negativ cu culoare neagră, interspațiul roșu întins sau liniar. Câteva vase au pictura aplicată pe fondul natural, cu benzi albe pozitive. Se realizează astfel o tetracromie. Rar se întâlnește și categoria pictată bicrom. Descrierea decorului se va face paralel cu prezentarea formelor: pahare, cupe cu picior, boluri, castroane, străchini și vase cu corp bombat.

3.3.1. Pahare. Un exemplar din specia pictată pe ambele fețe⁹, tricrom pe fond alb, face parte din categoria celor cu profil în S. La exterior decorul are ca motiv principal două spirale trasate orizontal în S, formate din benzi de lățime medie, rezervate din fondul alb, marginite cu negru mai lat, de care sunt conjugate alte volute sau fragmente de benzi, interspațiul roșu liniar. Baza dreaptă marcată circular cu roșu și negru, a fost acoperită cu patru linii roșii paralele. Pictura interioară este ștearsă (fig. 10/1; $d_{supbaza}=10,5/4$ cm). Un alt pahar are la exterior culorile destul de șterse. Totuși se poate urmări decorul realizat din

⁹ Deși are baza decorată, pictura pe ambele fețe nu este specifică capacelor. Aceleași caracteristici le are și următorul pahar pictat (fig. 10/4-a).

benzi albe negative, mărginite cu negru, interspațiul roșu liniar. În registrul superior apar ove, în al doilea volute și unghiuri. Baza mărginită cu benzi circumscrise albe și roșii are în interior un motiv în rețea din linii brune. În schimb în interior, pe mijlocul vasului, alegă două spirale agățate, realizate din benzi albe negative, rezervate de benzi roșii, peste care s-a trasat cu negru. Ductul volutelor se poate înscrie într-o ovă. Deasupra și dedesubt apar alte volute, de dimensiuni diferite, un decor în langhetă, scurte benzi conjugate, interspațiul s-a acoperit cu roșu liniar (fig.10/4-a; 16/1; $d_{\text{bază/bază}}=10/4$ cm).

Un pahar de dimensiuni mai mari are gâtul înalt, înclinat spre interior, buza nemarcată. La exterior se desfășoară un decor pe fond alb din motive în Z conjugate, realizate din benzi albe negative, mărginite cu negru, interspațiul roșu liniar. Interior a fost acoperit cu roșu (fig.10/8; 16/2; $d=18$ cm). Câteva pahare au pictura ștearsă ($d=21$; 28 cm), alte fragmente păstrează un decor cu ove sau volute ($d_{\text{corp}}=2 \times 9$; 11 cm). Trei pahare, modelate din pastă foarte fină, a căror dimensiuni nu se mai pot reconstitui, erau pictate și interior.

3.3.2. Cupe cu picior. Un fragment din buza unui vas are forma apropiată de a cupelor cu corp amforoidal și cu picior. Exterior are o pictură bicromă din benzi brune trasate pe alb (fig. 10/7; $d=7$ cm). Un alt fragment de picior are pictura ștearsă ($d=5,5$ cm).

3.3.3. Boluri. Un exemplar de dimensiuni medii are decorul dispus exterior în două registre separate pe maxima curbă de o linie groasă neagră. Deasupra acesteia apare motivul în rețea din linii negre, fond alb, restul vasului a fost acoperit cu culoare roșie, obținându-se astfel tot un decor tricrom, cu culorile repartizate în registre diferite (fig.11/1; 16/4; $d=23$ cm).

3.3.4. Castroane. Prin desen s-a reconstituit un exemplar cu corpul semisferic, baza ușor concavă, din tipul celor cu torți late, perforate, pictat tetracrom direct pe fondul roșu-brun. Castronul areordonate interior și exterior motive din benzi albe pozitive de lățime medie, mărginite cu negru, interspațiul roșu liniar, trasat paralel cu ornamentul principal. Partea liberă a torții are la extremități două prelungiri ce permit apropierea acesteia de reprezentările comute specifice culturii, un posibil *bucrania*. Ornamentul exterior a fost ordonat în două registre, ce comunică între ele prin banda albă despărțitoare. Unul deasupra torții, a fost acoperit cu un decor din benzi albe, ce alcătuiesc unghiuri separate de cârlige, altul din zona torții, din benzi arcuite (fig.12/1; 16/3a; $d=22$; $h=11$ cm).

Un alt castron, de dimensiuni medii, are pe ambele fețe volute ample, pictate tricrom exterior pe fond alb, interior pe fond brun (tetracromie), cu benzi albe negative, late, mărginite cu negru trasat gros, interspațiul roșu liniar (fig.11/2; 16/3c; $d=29$ cm).

3.3.5. Străchini. Un exemplar prin buza răsfântă în exterior se apropie de străchini, iar prin corpul înalt, de castroane. Pe umăr avea tortițe. Pictura tetracromă s-a realizat din benzi albe de lățimi medii, mărginite cu negru, interspațiul roșu liniar, pe fond brun. În interior două spirale acoperă cea mai mare parte a suprafeței. În spațiile rămase libere s-au pictat ove conjugate direct la spirale și două motive foliforme despărțite de un unghi, în forme similare celor de la Hăbășești-Holm¹⁰, ce vor trece și în etapele ulterioare. În exterior, pe umăr și sub acesta, apar două șiruri de spirale în S agățate, în maniera în care s-au pictat și la Dumești-Între Pâraie, cu volutele apropiate, dispuse pe aceeași orizontală, pentru a sugera un ovoid, interspațiul s-a acoperit cu benzi late roșii (fig.13; 16/3b; $d=29$ cm).

3.3.6. Vase cu corp bombat. S-au conservat doar părți de vas pictate exterior

¹⁰ Vl. Dumitrescu *et alii*, *op.cit.*, p. 339, pl. XCII/2.

($d_{\text{baza}}=34$ cm).

3.3.7. Fragmente diverse. Două au păstrat pictura. Unul are pe un registru un motiv ce se apropie de cel în şah, format din pătrate alungite, albe, intercalate de altele albe acoperite cu linii negre verticale și orizontale ce formează o rețea și pe registrul de deasupra, un decor tetracrom cu motive în Z. Al doilea fragment păstrează o parte dintr-un decor cu ove, separate de câte un mic motiv cordiform (fig.10/2-3). Amintim și baza concavă a unui vas pictat exterior.

3.4. Categoria ceramicii Cucuteni C. Un mic fragment de la un vas cu pereții dreupți, groși, ars cenușiu, are în pastă șamotă. Altul provine de la așa numitele cratere cu profil în S, scunde, prevăzute cu toartă pe umăr (fig.6/6; 15/6; $d=22$ cm). Fac parte din specia de sinteză dintre ceramica de tip C și cea cucuteniană.

4.0. Considerații finale

4.1. Ceramica. Din cele 21 de vase din grupa *ceramicii poroase*, cinci erau castroane cu corpul mai adânc, tronconic sau sferoidal. Primele trei au dimensiuni mici sau medii, cum se poate vedea din deschiderea gurii cu diametre de 12, 16 și 18 cm sau a bazei ($d_{\text{baza}}=14$ cm), iar ultimele două mai mari, cu deschiderea gurii de 29 sau 29,5 cm (fig. 5/6, 8; 14/7d; 15/2b). Tot acestei categorii ceramice aparțin și trei vase mari, cu deschideri ale gurii de 24, 29,5 și 30 cm și șase baze de chiupuri, cu diametre de 13, 27, 29 (fig.5/9; 4/2, 5), 24, 34 și 40 cm.

Grupa *ceramicii prăfoase* însumează 105 vase, din care 15 erau pahare, 5 cratere, 7 boluri, 32 castroane, 2 străchini, 1 capac, 9 talere, 9 vase cu suport sau suporturi, 3 vase cu deschideri medii ale gîtului de 2x16 și 22 cm și cu corpul bombat, 7 buze și 13 baze cu diametre de la 5 la 19 cm. Dintre acestea amintim întâi 15 pahare, din care 11 cu profilul în S (fig. 4/3; 6/1, 3, 8; 8/2, 3, 6; 14/1a, 2a-b), cu diferite diametre ale gurii de 6, 9, 10, 2x12, 2x14, 2x16, 18, 20 cm și patru pahare cu gâtul mai îngust (fig. 8/3; 14/1b), cu diametre de 9, 12,5, 16, 18 cm, ce vor fi specifice pentru ultimele secvențe cronologice ale fazei Cucuteni A. Nu lipsesc nici formele mici nici cele medii. Exemplarele cu diametre mai mari au aspectul unor cratere (fig.6/9; 14/3), forme cu gura largă, cu dimensiuni de 22, 24-25, 28, 30 cm. S-au găsit la Delești-Cetățuia și 7 boluri (fig. 7/3, 12; 8/1, 5; 14/7c), vase ce tind spre forme sferice, cu diametre de 8,5, 9, 3x12, 14, 18 și 2x24 cm. Mai numeroase sunt castroanele, 32 de exemplare, cu forme tronconice sau sferoidale, uneori cu tortițe (fig. 4/4; 5/2; 7/4, 6-8; 8/1; 9/6; 12/2; 14/4c, 5a, 6a-c; 15/1a-c, 2a), cu deschideri ale părții superioare de 10, 12, 12,2, 3x14, 17,5, 5x18, 5x19, 19,5, 6x20, 22, 2x24, 25,5, 3x30 și 34. Măsurătorile dau 6 forme mici cu deschideri de 10-14 cm, 19 forme medii cu diametre de la 17 cm la 22 de cm și 7 forme mai mari. La acestea se adaugă 2 străchini (fig.5/7; 7/1; 14/4a-b), cu diametre de 8 și 17 cm. În schimb capacele sunt rare (fig. 6/10), neîntregibile. Majoritatea celor 9 fragmente de talere pot proveni de la vase cu suport (fig.5/1; 15/3a), cum indică și dimensiunile medii ale acestora, cu diametre de 16, 2x18, 20, 23, 24, 2x30, 34 cm, deci cuprinse între 16 și 34 cm. Adăugăm la acestea 9 fragmente de la suporturi și vase cu suport (fig.6/4-5, 7; 15/4-5), cu diametre ale buzilor de 20, 2x18, 25, 30 și ale bazelor de 4, 15, 16, 18 cm. Sunt rare și vasele prevăzute sub gât cu o șanțuire, cu corpul bombat. Cele 3 exemplare au deschideri medii ale gîtului, de 2x16 și 22 cm. La acestea se pot adăuga și 4 buze (fig.5/3; 6/2) de la vase cu deschideri diferite și 13 baze cu diametre de la 5 la 19 cm (fig.5/9; 7/2, 10-11; 9/5; 10/5; 11/3).

Categoriile *ceramicii principale* însumează 18 vase a căror formă se poate specifica: 9 pahare, 2 cupe cu deschideri mici de 5,5-7 cm, 1 bol, 1 strachină, 2 castroane, 3 vase de mari dimensiuni.

Ceramica pictată bicrom este rară. Amintim doar o cupă mică, cu gura cu o deschidere de 7 cm (fig.10/7). Repartizarea culorilor este diferită și pe un bol pictat tricrom, pe primul registru cu o rețea din linii negre pe fond alb, pe al doilea cu roșu întins (fig.11/1; 16/4), cu o deschidere a gurii de 23 cm. Din cele 9 pahare, patru sunt mai bine conservate. Au fost pictate cu motive din benzi albe negative, rezervate din fondul alb, mărginite cu negru mai lat, interspațiul roșu linear (fig.10/1, 4, 8; 16/1), cu dimensiuni ale buzei între 9-11 cm și una mai mare cu diametrul de 18 cm (fig. 16/2).

Un castron de mărime medie, cu un diametru al buzei de 29 cm, s-a pictat exterior pe fond alb, tricromie, interior pe fond brun, tetracromie (fig.11/2; 16/3c). Alt castron ușor mai mic, cu o deschidere a gurii de 22 cm, s-a pictat tetracrom, direct pe fondul roșu-brun (fig.12/1; 16/3a). La fel s-au pictat o strachină (fig.13; 16/3b; d=29 cm), câteva vase de mari dimensiuni (fig.10/2-3), între care unul cu corp bombat, cu baza de 34 cm.

În final se poate preciza numărul aproximativ al vaselor descoperite. În total s-au găsit 126 vase specifice ceramicii uzuale. Ceramica poroasă s-a folosit pentru modelarea a 21 de vase, între care se pot detașa 5 castroane și 6 chiupuri. Din grupa ceramicii cu aspect prăfos, cea mai numeroasă, s-au descoperit 105 vase, din care 15 sunt pahare, 5 cratere, 7 boluri, 32 castroane, 2 străchini, 1 capac, 9 talere, 9 vase cu suport sau suporturi și 3 vase cu corpul bombat. O parte din ele au fost probabil și pictate sau doar acoperite cu culoare roșie sau albă. Între forme predomină castroanele de diferite dimensiuni și paharele.

Din categoriile ceramicii pictate s-au descoperit 18 vase, din care 9 sunt pahare, 2 cupe, 1 bol, 1 strachină, 2 castroane și 3 vase de mari dimensiuni.

Și pentru stațiunea de la Delești-Cetățuie se pot urmări funcțiile picturale ale culorii albe de-a lungul fazei A, pentru realizarea motivelor din benzi albe pozitive, pe ceramica bicromă sau tricromă pe fond brun, sau pentru rezervarea motivelor negative, pe ceramica tricromă pe fond alb. Ultima a sintetizat ambele funcții ale culorii albe, a fondului de pictură și a motivelor¹¹.

4.2. Probleme de datare

Hubert Schmidt, încă din 1932, a urmărit fixarea unui cadru structural pentru toate motivele decorative, cadru actualizat în 1984 de către Anton Nițu. În această optică s-a analizat funcția motivelor care intră în țesutul decorului pictat pe vasele de la Delești-Cetățuie, ordonat ades în compoziții, ca un tot format din elemente legate organic între ele. Ceramica pictată tricrom pe fond alb sau pictată tetracrom pe fondul natural al vasului, prezintă, în linii generale, analogii cu ceramica descoperită în așezările specifice subfazei Cucuteni A_{3a} din Podișul Bârladului de la Poienesti-Dealul Teilor¹², Berești-Dealul Bâzcanului și Dealul Bulgarului, Puricani-Lotul Școlii¹³, Scânteia-La Nucii¹⁴, dar și cu ceramica pictată de la Hăbășești-Holm¹⁵ sau Trușești-Țuguieța¹⁶, ultimele săpate integral.

¹¹ A. Nițu, *Reconsiderarea Ariușdului*, în *StComSfGheorghe*, 1973, I, p. 67; Idem, 1978-79, p. 30, 136; Idem, 1984, p. 14-16.

¹² R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienesti din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 252 și urm.

¹³ I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Tg. Berești (r. Bujor, reg. Galați)*, în *Darubius*, I, 1967, p. 45 și urm.; Idem, *Săpăturile arheologice în așezarea eneolitică de la Puricani. Jud. Galați*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 112 și urm.; Idem, *Săpăturile arheologice din așezarea cucuteniană de la Berești „Dealul Bulgarului” (jud. Galați)*, în *Materiale*, București, p. 73 și urm.; Idem, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice de la Berești-Dealul Bulgarului (1981)*, județul Galați, în *MemAntiq.* IX-XI, p. 99 și urm.

¹⁴ M. Mantu, S. Țurcanu, *Scânteia. Cercetare arheologică și restaurare*, Iași, 1999, nr. I, p. 61 și urm.

¹⁵ V. Dumitrescu et alii, *op.cit.*, p. 309 și urm.

¹⁶ Mărcea Petrescu-Dîmbovița et alii, *Trușești. Monografie arheologică*, București – Iași, Editura Academiei Române, Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, 1999, p. 266 și urm.

Analiza stilului pictural al ceramicii principale, pictate, de la Delești, de bună sau foarte bună calitate, în baza căruia s-a datat așezarea în subfaza Cucuteni A_{3a}¹⁷, se caracterizată în principal prin pictura tricromă cu motive acoperite cu alb, delimitate cu negru, din fondul de obicei alb al vasului, mai rar brun-natural. Astfel s-au pictat tricrom, pe fond alb, trei pahare (fig. 10/1; 4, 8), bicrom pe fond alb, o cupă cu picior (fig. 10/7), parțial pe fond alb, 1 bol (fig. 9/1). La acestea adăugăm trei fragmente de vase (fig. 10/2-3). În schimb pe fond roșu-brun, în tetracromie, s-au realizat două castroane (fig. 9/3; fig. 11/1) iar alt castron s-a pictat exterior pe fond alb și interior pe fond brun (fig. 11/2). Raportul între fondul alb și cel brun, urmărit pe cele 18 vase păstrate fragmentar ar fi de 11-7, un raport încă nedefinitiv, având în vedere numărul prea mic al vaselor descoperite până în prezent.

Ceramica pictată de la Delești-Cetățuia, decorată cu benzi albe, ce alcătuiesc spirale, motive unghiulare, ove, motive foliforme, realizează, din perspectiva unei analize structurale a motivelor, un întreg organic, mai complex în raport cu suma părților. Motivele decorative, descrise pentru ceramica de la Delești, compun un sistem de imagini simbolice, reale armonii picturale sacre. Acest sistem de o incalculabilă vechime, perfect structurat, fixează prin simbolurile arhetipale, o modalitate de reprezentare a universului specifică agricultorilor neo-eneolitici.

Le chantier archéologique de Delești-Cetățuia, dép. de Vaslui **Résumé**

Dans cet article on a présenté le sondage archéologique effectué par Tamilia Marin en 1989. Les auteurs mettent en évidence des principaux résultats archéologiques qui a résultats de celle cinq sections tracées à Delești-Cetățuia, commune de Delești, département de Vaslui. Le site archéologique appartient à la phase Cucuteni A_{3a}.

¹⁷ A. Nițu, *Formarea și clasificarea...*, p. 14-15.

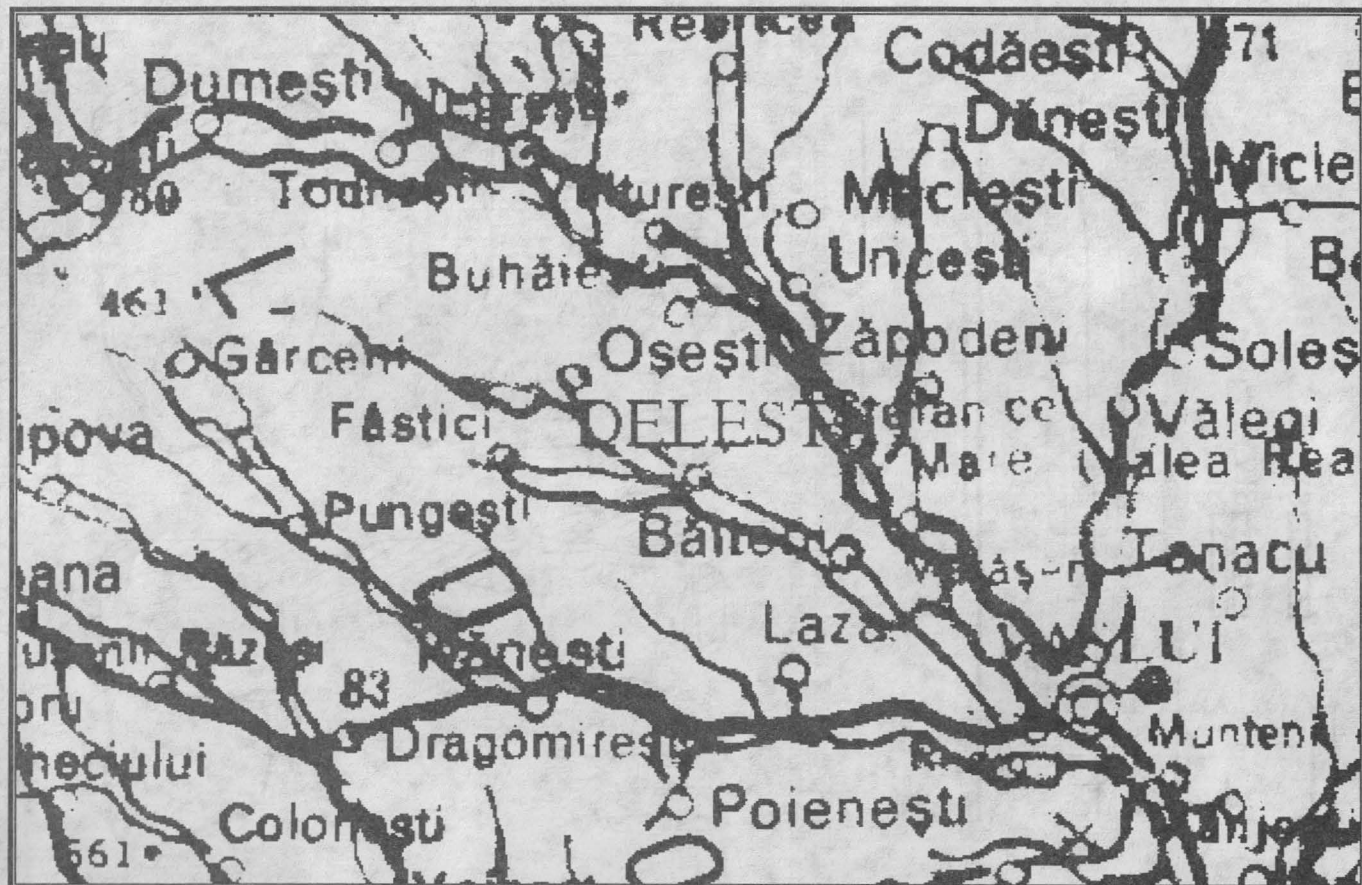

Fig. 1. Zona geografică.

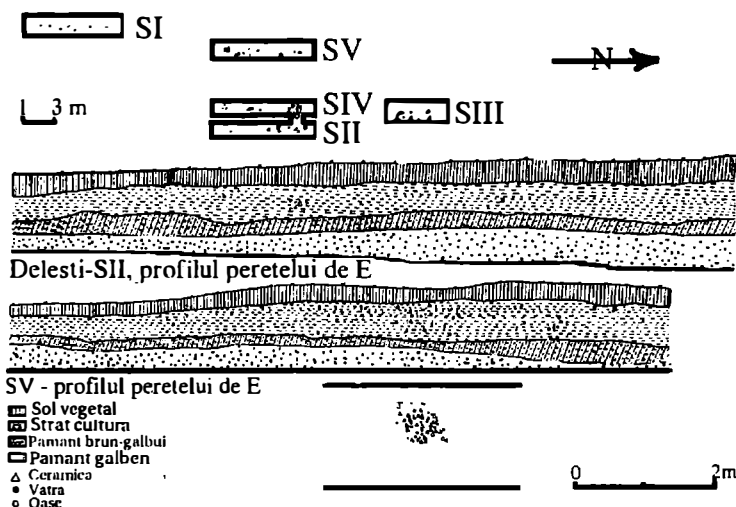

Fig. 2. Delești-Cetățuia. 1. Planul general al săpăturilor; 2. Profilul peretelui de E al secțiunilor II, V și planul parțial al secțiunii nr. V: sol vegetal 1; strat de cultură 2; pământ galben-murdar 3; pământ galben 4; ceramică 5; fragmente de vatră 6; oase 7.

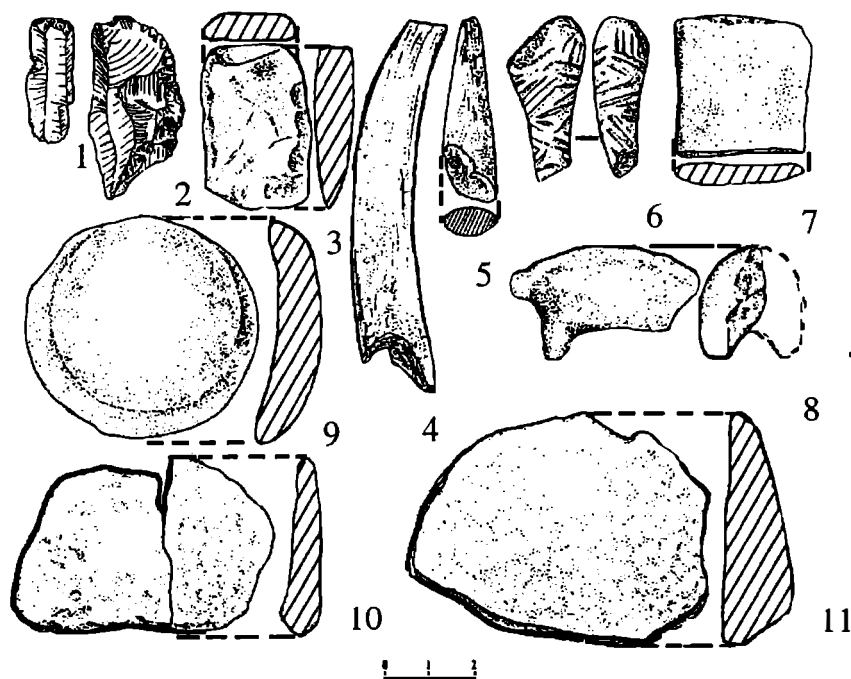

Fig. 3. Delești-Cetățuia. Unelte de silex 1-2; topor 3; împungătoare de corn 4-5; statueta feminină 6; coadă de polonic 7; statueta zoomorfă 8; disc de lut 9; gărdină de lut 10; râșniță de gresie 11.

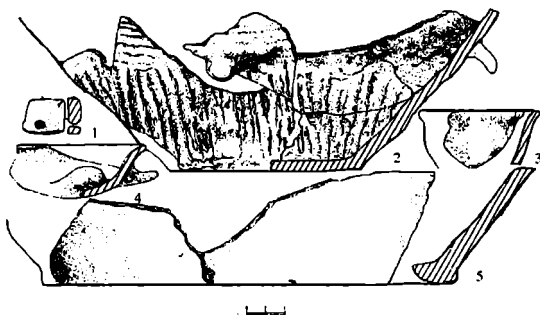

Fig. 4. Deleşti-Cetăţuia. Specia ceramicii prăfoase 1, 3-5 şi poroase 2. Fragmente ceramice 1; vase de provizii 2, 5; pahar 3; castron 4.

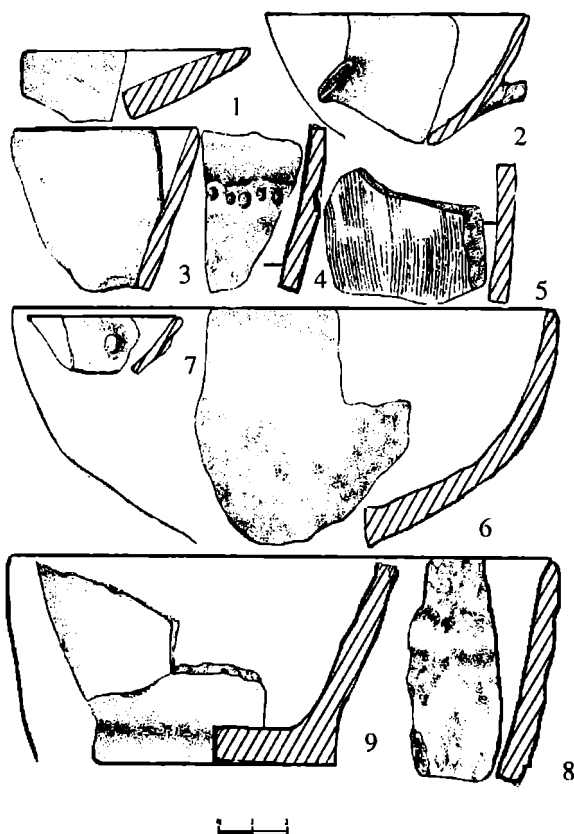

Fig. 5. Deleşti-Cetăţuia. Specia ceramicii prăfoase 1-3 şi poroase 4-6, 8-9. Fragmente de: taler 1; castroane 2-3, 6, 8; ceramică 4-5; strachină 7; vas de provizii 9.

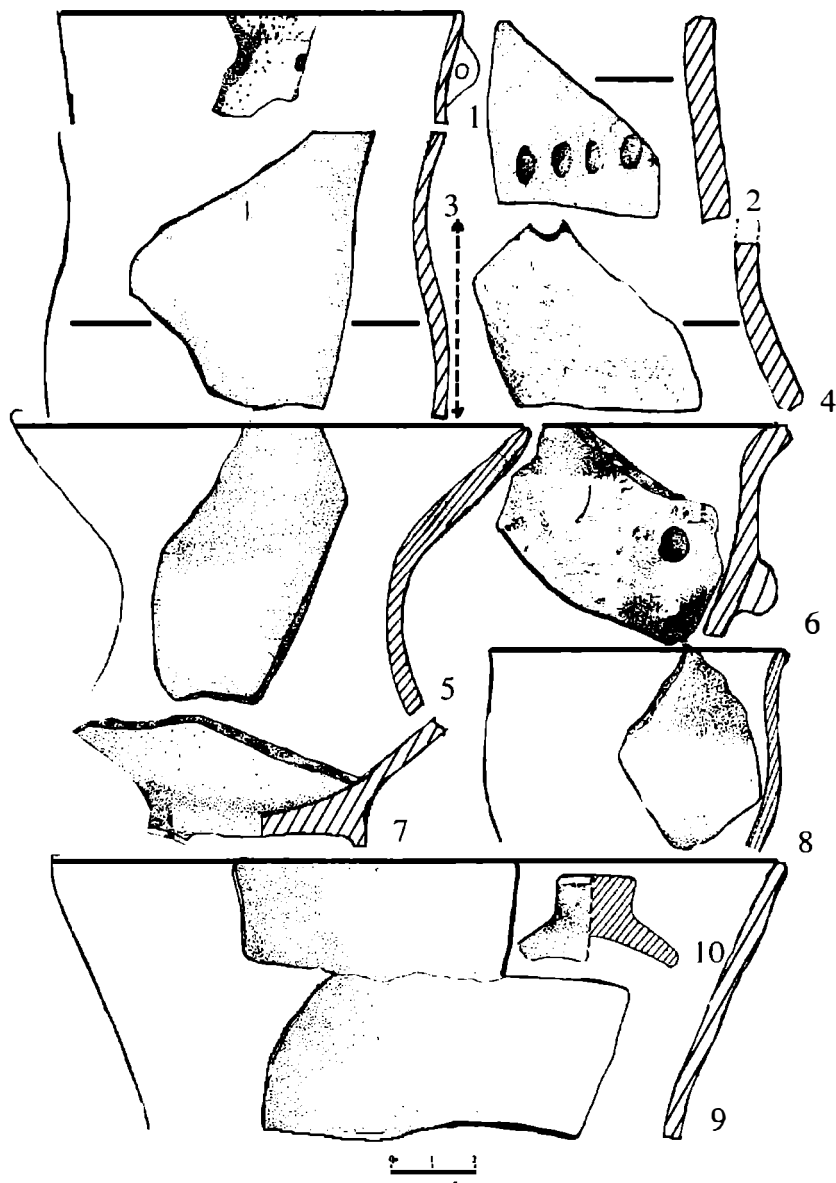

Fig. 6. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii prăfoase. Fragmente de: pahare 1, 3, 8; ceramice 2; suporturi și vase cu suport 4-5, 7; castron 6; buton de capac 9; crater 10.

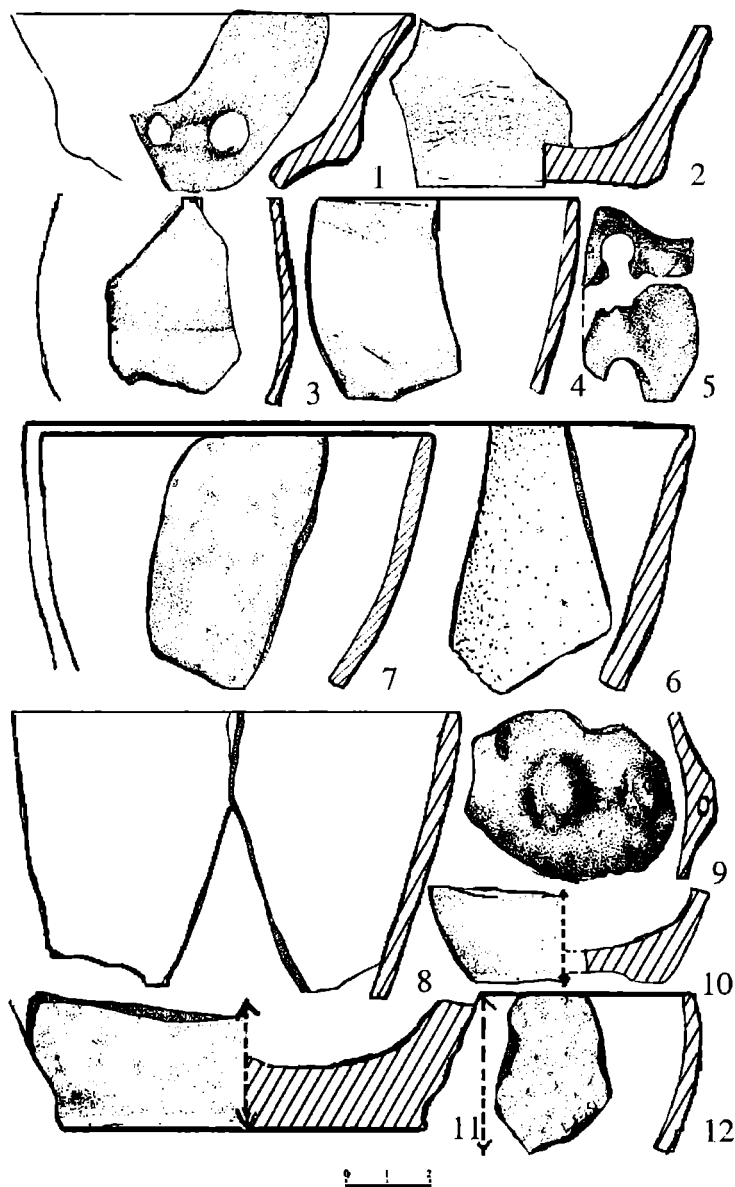

Fig. 7. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii prăfoase. Fragmente de: strachină 1; baze 2, 10-11; boluri 3, 12; castroane 4, 6-8; torți 5, 9.

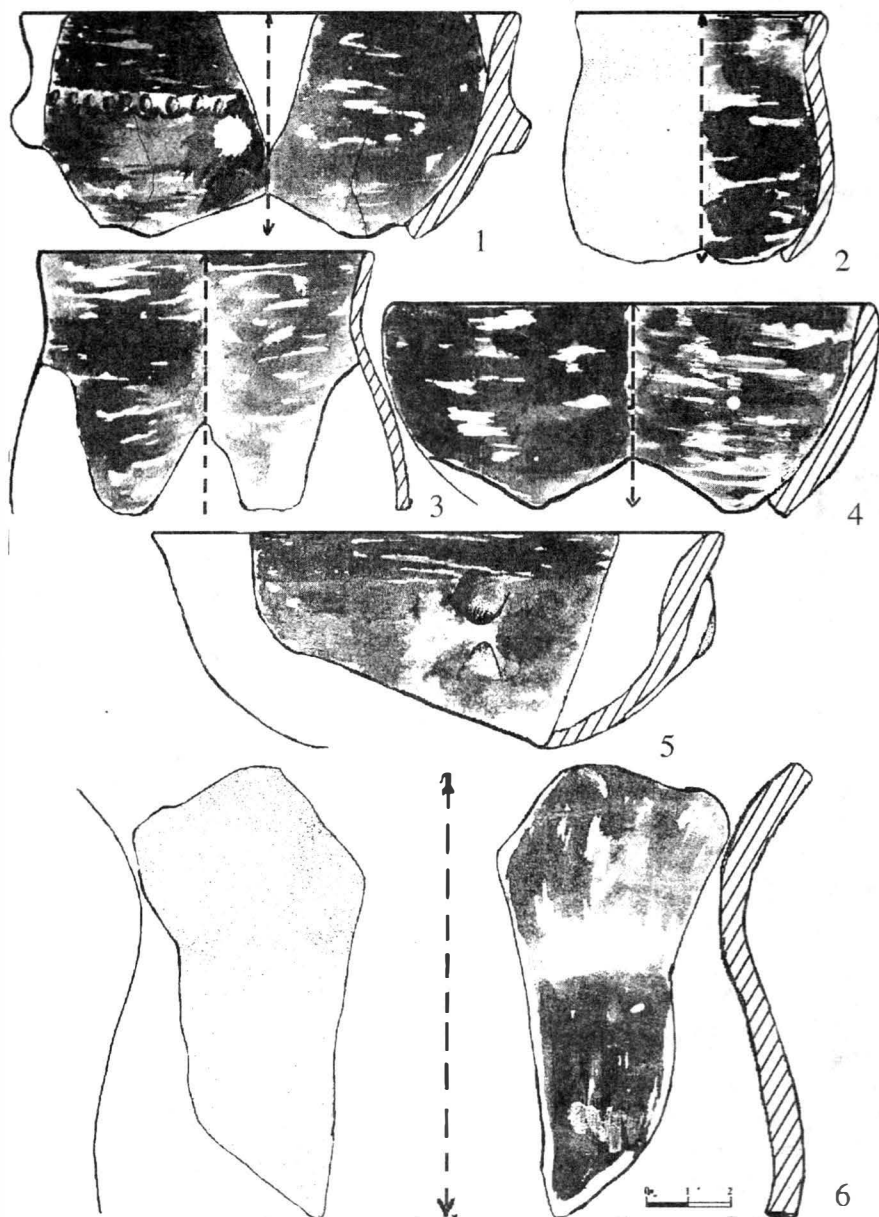

Fig. 8. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii prăfoase. Fragmente de: castroane 1, 5; bol 4; pahare 2-3, 6.

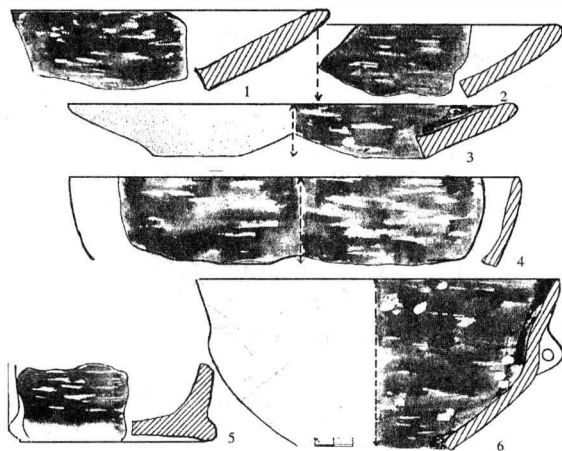

Fig. 9. Deleşti-Cetăţuia. Specia ceramicii prăfoase. Fragmente de: talere 1-3; bol 4; bază 5; castron 6.

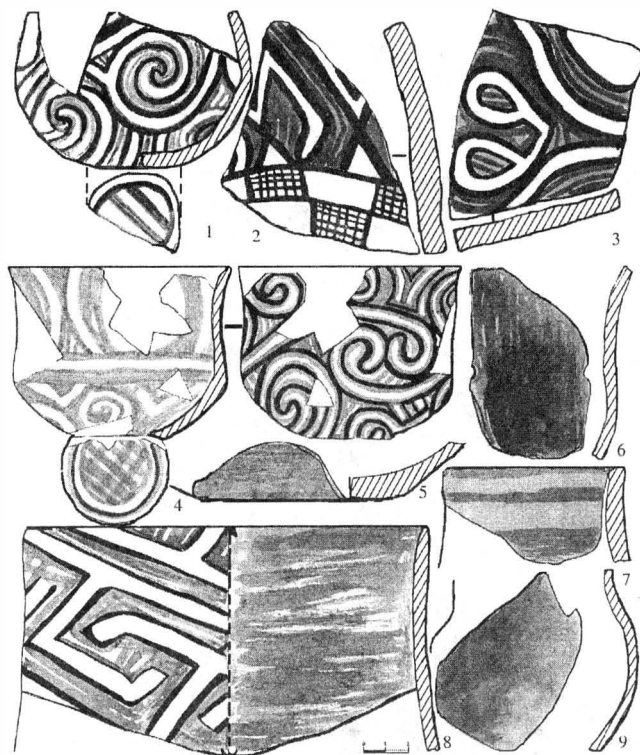

Fig. 10. Deleşti-Cetăţuia. Specia ceramicii pictate tricrom 1-4, 8_{ext} bicrom 7 şi acoperite cu culoare 5-6, 8_{int}, 9. Fragmente de: pahare 1, 4-a, 8; atipice 2-3; bază vas 5; fragmente de polonice 6, 9; cupă 7.

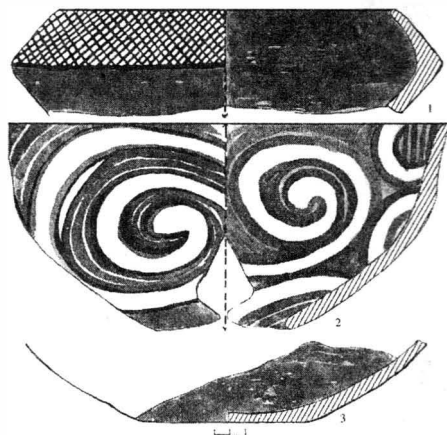

Fig. 11. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii pictate 1-2 și prăfoase 3. Fragmente de: bol 1; castron 2; bază vas 3.

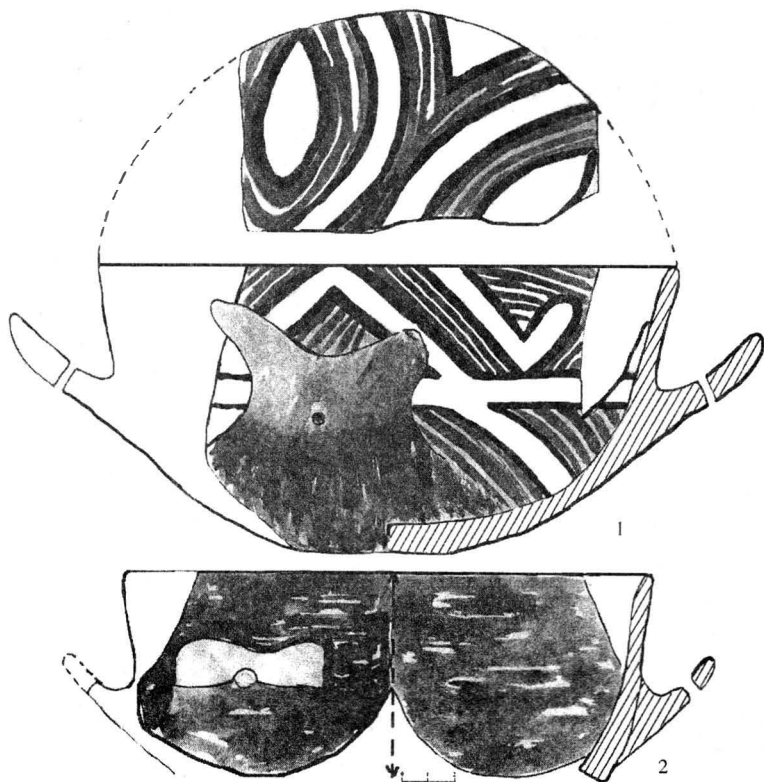

Fig. 12. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii pictate 1 și acoperite cu culoare 2. Fragmente de castroane 1-2.

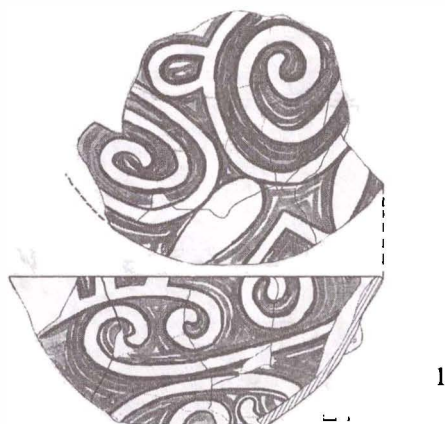

Fig. 13. Delești-Cetățuia. Specia ceramicii pictate 1. Fragment de castron 1.

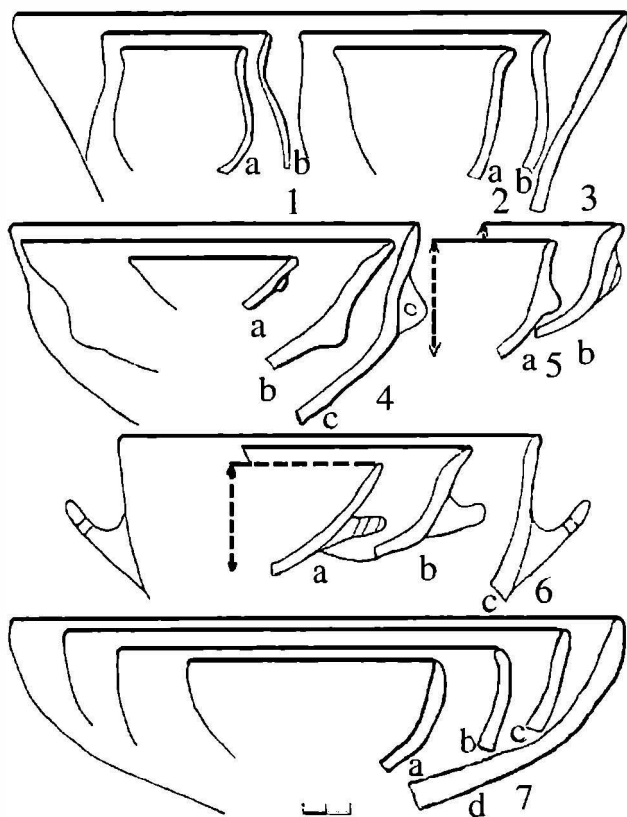

Fig. 14. Delești-Cetățuia. Tipuri de forme ceramice din specia poroasă sau prăfoasă. Pahare 1a-b, 2a-b; crăter 3; străchini 4a-b; castroane 4c, 5a-b, 6a-c, 7d, boluri 7a-c.

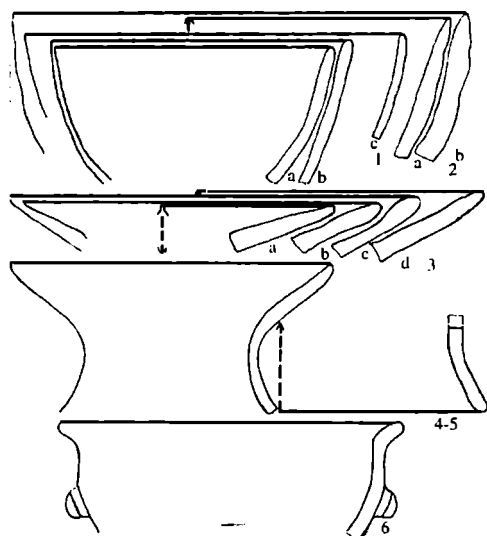

Fig. 15. Delești-Cetățuia. Tipuri de forme ceramice din specia poroasă sau prăfoasă. Castroane 1a-c, 2a-b; talere 3a-d; suporturi și vase cu suport 4-5; crater 6.

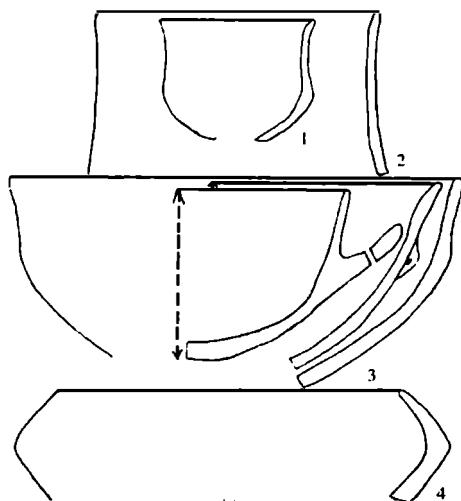

Fig. 16. Delești-Cetățuia. Tipuri ceramice din categoria pictată. Pahare 1-2; castroane 3a-c; bol 4.